

Friksjoner mellem Regjeringen og Hjemmefronten

Skarp kritikk hjemmefra av utsendelsene i London radio, av falske forespeilinger om invasjon og manglende forståelse for forholdene hjemme

107845

Hjemmefrontfolkene tok store chanser for å få sin optatning frem til høieste hold

Dokumentasjonen (Regjerings- og Hjemmefronten) under krigen gir mange, til dels meget krasse eksempler på direkte mistenning mellom de illegale kretser i Norge og regjeringen og administrasjonen etc. Det måtte settes av alle — forbindelsene var vankelette og upålitelige, rapporter hjemmefra og direkte utveksling blev ofte sterkt forsinket og mange viktige meddelelser blev ikke med delt. I mellomtiden kunde bare hjemmefronten kunde bare med et sjeldent korn i stand, og da som regel utenfor Norge grenser. De ytterst forskjellige psykologiske vilkår for dem ute og dem som daglig leide okkupasjonsen på kroppen måtte også gjøre seg sterkt gjeldende.

Særlig de første krigsårene kunde møtetingsene ofte være meget enkle, folk hjemme var dårlig eller direkte fullstendig orientert om utvekslingens virksomhet, og i rapporter og meldinger hjemmefra blev det ofte brukt sterkt språk. Vi har lært med en del spredte eksempler til betydning av disse forhold. — men man bør være oppmerksom på at de til dels krasse stemningsutbruddene ofte bygget på feilaktig utredning og på misforståelser.

Al Hjemmefrontens folk måtte nødvendigvis komme inn på å få sin optatning frem til høieste hold i London fremgår av en skrivelse til professor Worm-Müller (dekknavn på professor Pedersen). Brevet er uben antydning og dateret Oslo 28. oktober 1941.

Det begynner med følgende dramatiske påtegning fra bode som bragte det frem:

Notat fra budet:
Et forfuttig tanker ikke personikk hjem. Bøsser innlagte hvis kommer vil fra
En av oss fortsetter videre for å berøve innlagte.
Budet
Hr. Pastor Pedersen!
Kjære hr. pastor
Det, jeg i det følgende skal gi uttrykk for, er ikke bare min mening. Den deles av mange og henvendelsen til Dem skjer etter anmodning av flere. Hvem disse er kan naturligvis ikke stes nu, men alle er forstandige og meningsberedte folk av den rette støtning. Vi har den optatning, at den mangelfulle kontakt mellom dere ute og oss hjemme leder til et radioløstest fra London, eller rettere propagandadann på norsk ikke er så verdifull for oss, som den burde være. Vi har en følelse av at dere ikke riktig forstår hvordan vi har det. Farsen for si vi vilker fra huanonen er det.

Her vil jeg med en gang si, og jeg skal på besens og etter tuseners vegne. Som lysende tegn står Kong Haakon og Kronprins Olavs navn. Når vi stadig ser H. VII eller Olavs Kongens malt eller skrevet, stråker over og malt igjen, så ligger det en høyde til Kongen.

Men regjeringens anseelse for øvrig er ikke stor. Hvad den måtte ha gjort av godt arbeid efter 9. april overskygger nok av alle dens undialelesynder fra tidligere dager. Jeg tror det vil bli fætt som en hån, om den skulde tenke sig å fortsette etter hjemmofonten. Dette er optatningen på mange hold og langt inn i arbeidskretser. Å få noe klart og best pålitelig bilde av dette nu, er naturligvis ikke mulig. Våre politikere og særlig regjerings Nygaardsvold gjøre ansvarlig for, og med bare skylden for den ned som det norske folk nu lider. De som har påtatt sig ansvar med å lede, må også ha lydene. Her er ikke tale om hvem, den beste møter man ikke har uten i forbindelse med fienden og dens hjulere. Men man forlanger at rettsforholdene skal være tydelig. Dette betyr nødvendigvis til Tidvort. Regjeringen

Nygaardsvold samlet må være for sine handlinger og ta sin dom etter grunnloven. Etter en domavgjørelse vil folket da sig til ro, men også først da. Man kan ikke vente av folket, efter å ha gjennomgått disse forferdelige måneder og år, skul finne sig i at de som styrte så ansvarstøtt skal fortsette som om intet var hendt. Vårt politiske liv må rennes og dermed staten styrkes. Sælv i meget forandret form er regjeringen Nygaardsvold en umulighet og et forsak delvitening vil føre til opstand, for ikke å si borgerkrig. Dette er stillingen i all sin alvorlige sinnhet.

Det jeg har skrevet skal, som tidligere nevnt, gi uttrykk for manges optatning. Det er derfor vårt ønske at brevet ikke bare blir kjent av Dem. Det bør gå videre, og helt frem. Når De betenker hvilken risiko det innebærer å få et brev med det innhold frem, vil De sikkert forstå hvilken betydning vi tillegger det. Fremtiden vil vise om vi overvurdere det.

Brevet slutter med nok et notat fra budet:

Dette skal fremt Forlanges av oss som holder veien oppe utad og tar de risikoen som er forbundet med dette, og de er ikke små. London-senderen, med sine daglige norske utsendelser er ofte utsat for kritikk i hjemmefrontkretsene, det gjelde den form de forskjellige utsendingene er gitt, stoffarbeidelsen og sfæriske meldinger. Dette skide er f. eks. tilfelle i en rapport fra Alf Olaisen sendt med brev fra Lars Evensen til Trygve Lie den 5. mai 1942:

Det hender for tiden en sterk forbitrelse mot enkelte ting som er sagt fra den norske London-sender. Efter Hjemmefrontens mening har de ting som det siktes til gjort ubøselig skade.

Hjemmefronten sendte med en inntrengende beretning til London-senderen om å være ytterst forsiktig med hvad den meldte om hendinger i Norge. All som meldes må veies nøye så det ikke skader arbeidet og de som arbeider på hjemmefronten.

Til dels temmelig ondskinnede rykter om administrasjonen i Sverige og England verserte så å si gjennom hele okkupasjonsperioden blandt nordmenn hjemme og skapte ofte store vanskeligheter. Dette forholdet berøres bl. a. i et telegram fra legasjonen i Stockholm til utenriksdepartementet 23. juli 1942 (Hjemmefronten til regjeringen).

Det forlyder at det i London er fremsatt et forslag om å opprette et rådgivende organ for regjeringen, bestående av personer som er kommet fra det okkuperte Norge. Likesom vi legger den største vekt på den best mulige forbindelse med regjeringen, anser vi det i samme grad lite ønskelig at det skapes uhøvedede mellomledet mellem Hjemmefronten og regjeringen.

Hjemme er det uten hensyn til tidligere politiske eller personlige motsetninger nu et friksjonsfritt samarbeid mellom alle. All som på noen måte tyder på intriger eller gruppekonstellasjoner, enten det er i Stockholm eller London, virker derfor forstemmende på oss, således også rykter som nu verserer om at det er krefter i arbeide for å sette Mowinkel utenfor regjeringen. Vi har et levende ønske om at all som kan gjøre for å overvinne mulige lindre motsetninger blir gjort, og er overbevist om at regjeringen vil så størst dersom det nu ikke bli gjort ytterligere forandringer i dens sammensetning.

var formann i arbeidsrådet og senere råd i U. S. A. Dette siste fønt man overmakte nytte angjøppe på J. L. M. av mai 1942 hadde ingen innflytelse på hans utredelse i regjeringen. Var han ikke blitt syk høsten 1941, hadde han allerede da gått ut av regjeringen og hadde overtatt stillingen i Amerika i regjeringen er det ingen motsetninger. Arbeidet går planmessig og kollegialt. Intrigene utenfor har synkende tendens og spiller for øvrig liten rolle.

Flere ganger i Hjemmefrontens meldinger og brev til regjeringen kommer det til orde en sterk bitterhet over at allert invasjon i nær fremtid er blitt forespelt av folk som blev regnet som offisielle utsendere. Når så invasjonen utblir, er skuffelsen og bitterheten der, og forsert arbeide har ofte for arrestasjoner og opprullinger med sig. Dette kommer bl. a. frem i et brev fra en av lederne i Hjemmefronten for undtagelsestillstanden i Norge 1942:

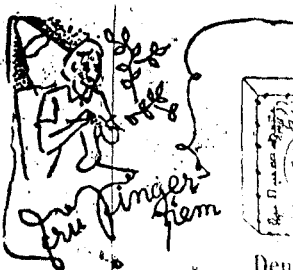
En bror av den henrettede Alf Stormoe — Egil Stormoe — som arbeider som gruppefører — sier på egne og kameras vegne at de har båret 13 tonn våben, ammunisjon og utstyr over fjellet, og at det hver gang det kom en ny melding blev meddelt dem at lederne fra England hadde sagt at det hastet, og at man måtte skaffe flest mulig til arbeidet. Da første lading kom fikk de beskjed om at invasjonen vilde finne sted senest den 15 mars i år. Dette tidspunkt blev imidlertid stadig utsatt, men da den siste lading kom i juli måned, blev det sagt at det hastet så mange måtte forlate området, det man gikk ut fra t. invasjonen var umiddelbart forestående. I løllit til lølter, som man måtte gå ut fra var gitt av de ansvarlige ledere i England, blev 2 å 3 hundre mann tatt med til dette arbeide. Blandt disse var de mange som man ikke vilde bli med dersom arbeidet hadde vært lagt an på lang sikt. Heller ikke vilde man ha brukt så mange folk dersom det ikke var blitt sagt at det hastet så sterkt. Efter det som er hendt er stemningen hos de gjenværende meget nedtrykt.

Skuffelsen er så stor og tiltiten så liten at man ved en fremtidig langdrag ikke lenger kan regne på den samme aktive inngripelsen fra befolkningens side som tidligere vilde ha vært en selvfølge. De beste er allerede borte og de som er igjen vil nedig utsette sig for større personlig fare enn strengt tatt nødvendig.

Et utefronten i full utstrekning er klar over de mange rykter som verserer og føren ved dem, kommer frem i et brev fra Trygve Lie til Bulldart 22. januar 1942.
«At grunn av sykdom har jeg ikke fått sendt Dem noe svar på Deres skrivelse. Jeg har imidlertid no lest Deres brev, og også statsministerens skrivelse til Dem. Jeg kan ikke si annet enn at jeg er forbausset over at man i Norge får den slags meldinger som brevet til advokat Schjoldt gir uttrykk for. Det må være noe galt et eller annet sted. Enten må det være folk som driver sladdervirksomhet fra London via Stockholm og hjemover, eller det må være noen personer i Stockholm som forsyner Hjemmefronten med opplysninger som i høy grad er uriktige og dessuten skadelige for regjeringens virksomhet og anseelse. Dette må selvfølgelig tas i betraktning når man drøfter kontrollen av forsendelse fra Sverige til Norge med så offisiell,半-offisiell og privat korrespondans. At det her må sees ganske kraftig fast, er iallfall min mening.»

Hull berører de samme problemer et brev til UD datert Stockholm 3. september 1942:
«Det er imidlertid ikke min erfaring at det er personer som er knyttet til legasjonen, som utgjør rykter

ter. Dette følger allerede derav at de fleste rykter gjeldt legasjonen eller dens funksjonærer, og ofte læns holdige kritik av dem. Men usant hventil for som spører ut rykter og usannhet som de er rettet mot, er det av en offentlig interesse å få mot dem som utgjør rykter og ryktemakeri.
De fleste falske rykter så innfomsomme som angrepes står helt utenfor dom. De er ikke gjennomtennt, og man kan således gå ut på dem lødt for ledde. Det er da ut på at NY er ubsuehellig og forsætlig sin stilling, er nazistisk i karakter, ikke rykter blitt all. Hele og det kan heller ikke konstateres hvem de skriver sig fra eller hvem blitter eller etterretninger de bygger på. Og når det så gjelder rykter som forlydender som har dannet seg i Norge på grunnlag av meldinger og forlydender fra Sverige, så er det sig selv at man lett kommer til oppvissene, fordi de passer på mange ledd: De som rykterene opprindelig skriver sig fra, bygger kanskje på egne fornemninger eller rykter. Disse rykter kommer i forkortet eller forvansket form (som regel overbragt muntlig) frem til en eller annen krets i Norge, stor eller liten, ansett eller ikke ansett, går videre fra denne krets til en annen, kanskje på andre kanter av landet — og kommer til slutt tilbake til Sverige som uttrykk for «hjemmefrontens optatning» eller en allmudelig opinion «hjemme». Hvad garanti har man for at denne optatning virkelig finnes på ansvarlig hold og er riktig gjensigt? Gjennom hvilke kanaler er den kommet frem? (Trygve Lie i marginen: «Enig.»)

Svart og hvitt.

Litt hvitt i hålsen virker pent og perentlig og lever godt på en mørk vinterkjole. Vil man ha hvitt, kraver og pynt bør man velge svart og stoff som lett kan vaskes og strykes. For hvitt må være skinn nøyde kritthvitt hvis det skal være vellykket.
En liten hvit krave i hålsen og med tilsvarende hvit kant nedover

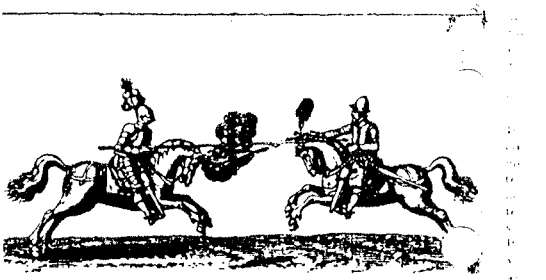
Et 300 års minne

Den westfalske feil et nytt ansikt

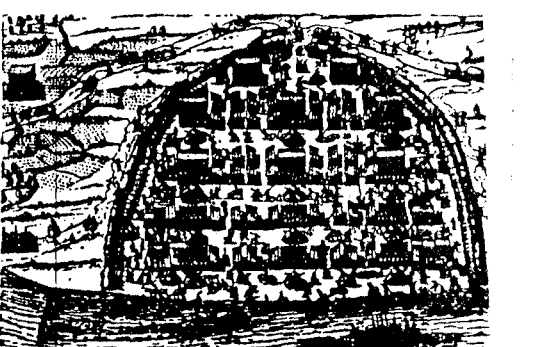
En utkastelse i Prag tento Europabrannen som varte i en menneskealder

Det påstoes at tsjekkerne har forvane å hive folk ut av vinduer når de ikke er forned med dem. Den 23. mai 1818 skjeddte det en slik utkastelseforrelting, seltet gammel skikk. — som historikerne verne sier — på slottet i Prag, idet en forsamling av tsjekske folk med handlere revolutt tok te kaiserlige

kaiserlige utsendinger mellem sig og slapp dem ned i borggården fram man ikke vilde godta kaiserens nye standpunkter i saken om politisk og religiøs frihet i Böhmen, som iermed var tsjekske lott og ortrumans, som siden 1918 er blitt en forsamling av tsjekske folk med handlere revolutt tok te kaiserlige

Gammel og ny tid møtes. Under 30-årskrigen forsvant de siste rester av de store, pansrede ridderridene. Harnisk blev riktignok brukt i enkelte deler, men utviklingen av skytevaaben forringet panserets verdifull betydning. Det lette kavalleri og artilleriet fikk all oghjembrudd i 30-årskrigen.

erbyllovene av en lott fra 30-årskrigen i høyeste beredskap. Vognborgen som tidligere beskyttede mot de store stridsvognene som i en menneskealder tarvortstalt Malmem-Europa. Mindre rykterpatruller sørget for de ytre omland, og andre avdelinger drov sammen kveg et i omgjøen — det var det danske hende på.

TB 16.10.48

ERGO KINO
Sølg fra kl. 17
og telefon nr. 1630
Om Robert og Clara
Prins og Liss
Du er mitt alt
Møte med de mest
korte film som skal
erstatte
H. M. Cane forfemte
man
Lana
TURNER
John
GARFIELD
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA
A. J. King forfemte
man

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

ERKINO
Søndag kl. 15 og kl. 17
HJULLELLING
MERION
Hansson
MERIKA

MELSON
Telefon: 1223 — 1224
1225 — 1226

VEINUNG
OBLIGASJONER
Telefon: 1223 — 1224
1225 — 1226